

बुक पोस्ट प्रकाशित सामग्री

गुरुकुल पत्रिका/वैदिक पाँथ/आर्यभट्ट/प्राकृतिक एवं भौतिकीय शोध विज्ञान पत्रिका/
वार्षिक विवरण

रजि० संख्या एल० 9277

सेवा में, आगवद पूराण पेज - 7 (146-152) 6X33X15X0.2 cm.

मनुरमुत्पानुमृत्पाचंगविचलवस्तुवाँ ००० वायुव्योरेदं सुलं जडतं समेधितम्

व्यवसाय प्रबन्धक/पुस्तकालयाध्यक्ष

गुरुकुल कांगड़ी विश्वविद्यालय

हरिद्वार - 249404

क्रानक्षेत्रगतघट्टः ८॥ २॥ एष्यघट्टः ५४॥ ३१॥ बरा
 यध्योगस्यगतघट्टी २६॥ ८॥ एष्यघट्टी १२॥ ३३॥ अष्य
 नासगणसूर्यवर्षसाधनं॥ संबत १६८८ शाके १५६४
 वैशाखकृष्णमासास्या ३० बुधघट्टी २६॥ ८॥ रोहिणी
 ३४॥ ५॥ धृतिमोगघट्टी २२॥ १८॥ चक्रमासगणः
 ५१॥ द्विगुणः १०२ नगषट्क ६॥ केकतं राश्यादि १॥ १५
 ४०॥ १॥ ७॥ प्रनेनमासगणैरहितः १॥ १४॥ १८॥ ४३॥ च
 केरतिघुधुवकेण०॥ १३॥ २०॥ रहितः १॥ ०॥ ५८॥ ४३॥
 सौम्यत्वे जातो रविः फलमांते १॥ ५॥ २०॥ ४३॥ पक्षधा
 तनेन०॥ १४॥ ३३॥ जातो मृत्तो मांते रविः १॥ १८॥ ५३॥
 ४३॥ ७॥ अष्यविराट्कसाधनं॥ उक्तवृत्तातः फलमां
 ते १॥ २१॥ ६॥ ४५॥ पक्षधालनेन०॥ १५॥ २०॥ मृत्तो जातो
 मांते व्यगः ०॥ ६॥ २६॥ ४५॥ अष्यवृत्तानेन०॥ जाते

किं मांते ॥ २॥ १॥ ४३॥ पक्ष चालनेने ॥ १२॥ ५४॥ पुक्ते
 जातममांते ॥ ३॥ ३॥ ४॥ ४३॥ प्रथम वारा दानयनं ॥ ३॥
 तेव जातं वारा ॥ ३॥ ८॥ १॥ पक्ष चालनेने ॥ ४५॥ ५५॥
 पुक्ते जातममांते वारा ॥ ३॥ ५५॥ २॥ वृत्त फल धनं ॥ ४॥
 २२॥ २१॥ रवेः केन्द्रं ॥ २२॥ ६॥ ५॥ रवि फल धनं ॥ ४॥
 ४१॥ ४०॥ फल द्वय योगे धनं ॥ २८॥ ४॥ १॥ वृत्तैष्य षडं
 शपुको हारः ॥ ३॥ ४०॥ सूर्या श्रं - ४२ एं १० रसा धनं ॥ ४॥
 एक मित्र पुक्ते जातं धनं १० र फल संस्कृतिः ॥ २८॥
 ४॥ १॥ दशहारा ॥ २८॥ ४०॥ १॥ हारे एत ॥ ४॥ ४॥ भ
 ता फलं नाद्रः संस्कृते धनं साद्वनं २८॥ २॥ देशांतर
 योजनानि ६४ स्यां ४५५॥ ना निजाता निदेशांतरपुला
 नि ४२ र खातः पूर्व साद्वनं फल त्रय संस्कृति धनं ना
 ५१॥ ३१॥ ३१॥ ५५॥ २॥ फल त्रय संस्कृता जाता स्वका
 तिथिः ॥

2

५॥

३
 इतः प्रथमं वापक्षवर्तितैः षण्मासे ग्रहणं विलोये
 तः ॥ सार्द्धं पंचमासे रित्यर्थः ॥ प्रथमं वापक्षवर्तितैः पं
 चदशदिनवर्तितैः षण्मासे ग्रहणं विलोक्य सार्द्धं षड्दि
 मासे रित्यर्थः ॥ प्रथमं वापक्षवर्तितैः पंचदशदिने विलोक्य
 प्राक्षेपत्रग्रहणसंभ्रतिः तत्रत्यं व्यग्रुरचित्यथा
 दिक्कुरुत्वा एषां पक्षचालनं च नंदेयं तत्रग्रहणं वि
 लोकेयं ॥ तत्रचेत्तत्रग्रहणं तदा तत्रत्यानां व्यग्रादी
 नां षण्मासचालनं च नंदेयं ॥ तत्रचेत्तदापक्ष
 चालनं त्रैलोक्यं देयं ॥ तत्रचेत्तदापक्षचालनं च
 नंदेयं ॥ एवमग्रे पुनश्चालनं कृत्वा ग्रहणं विलो
 कात्पक्षैरर्के द्वौ ग्रहणं स्यात् ॥ तत्रत्यं स्यात्त्यर्थः

4

॥५॥

॥५॥

गृहं शांशे वस्वधरे रक्षा ल्यै रर्क गृहं स्यात् ॥ कस्मि
 न्मतिष्ठु रात्रि गति चो सति दिनमाना त्रिचो न्यूनै स
 तिस्रः यं गृहं वि लो क्यं ॥ यै द्रा त्रि गत ति थ्यं तस्तदा
 यं गृहं वि लो क्यं ॥ वे त्यथ वा ॥ गृहं नि रता मा त्रि
 ते सति इदं गृहं दिते गृहं स्ते वा गृहं स्यात् ॥ प्र
 य चंद्रस्य च नानु मुन माह ॥ स ग्रं शे ति ॥ हारः २२ ॥
 ५० ॥ स ग्रं शा गु ले न रं हितः २५ ॥ ३० ॥ वे द चूः १०२ ॥
 न व भि र्भ तः ११ ॥ २० ॥ व्य गो भू जां शे ६ ॥ १५ ॥ १२ ॥ ही
 नः ५ ॥ १२ ॥ यदा व्य गृ भू जां शे ही नो न भव ति तदा
 यं गृहं न स्यात् ॥ एका दश भि र्गु णितः ५५ ॥ १२ ॥
 १० ॥ ५२ ॥ वे त्यथ वा ॥ प्र य स्रु यं गृहं गृहा धं च
 स्ते न त घटिका जान माह ॥ वे द ति ॥ ये नि शे ष्य के रा
 त्रि शे षे रा त्रि गते वा प्र क गृहं स्तदा या वता नि घटिका

॥ रात्रि रोषो गते वास्य ग्रह एं स्यादतदा तावती भिद्य
 टिका भिदि वादलं प्रत्नितं कार्यं तत्प्राकृपयं नतं भव
 ति ॥ रात्रि रोषे प्राकृतं रात्रि गते पशुमन तं स्यादित्यर्थः
 अथ सूर्य ग्रह एं किंचित्स्थूलं ग्रामानयनमाह ॥ प्र
 मांतेति ॥ प्रस्था दोहर एं सूर्य ग्रह एं ॥ अथ पर्वेश
 नयनमाह ॥ व्यागुमध्येति ॥ मासगणान्मध्यमध्य
 मय्यगुसाधने ये राशयस्ते द्वादशभक्तोः कृतं पर्वय
 गणो भवति ॥ व्यागुमध्यमयर्वपगणः १० द्विगुणः २०
 वलोगादिके तुलादिषु द्व्यगुगृहे सति एकयुक्तं का
 र्यः चक्ररयुतः सप्ततपः शेषं विधितः ब्रह्मणः सकल
 एतत् गतपर्वयो भवति ॥ अत्र पर्वस्वामी ब्रह्मा ॥ पर्व
 शाः सप्तवराहे एं क्ताः ॥ एणमासोत्तरश्च द्वापर्वेशाः
 सप्तदेवताः क्रमशः ॥ ब्रह्मराशीद्रुक्वेरावरुणाग्नि
 यमाश्रुविजेयाः ॥ १ ॥ एतस्य प्रमो जेनं म्भा म्भन फल

कथं नाम ॥ अथ चंद्रसाधनं तद्गति साधनमाह ॥ तिया
 ति ॥ तिथिः १५ द्वादशगुणितो जातः ॥ १२ ॥ पुने
 नरविः ६ ॥ १२ ॥ ३४ ॥ ५२ ॥ पुत्तो जातः ० ॥ १२ ॥ ३४
 ५२ ॥ एवमिति व्ययोद्वादशगुणः भाजा भवति भा
 जेयुः कोविधुः स्यात् ॥ हारः १२ ॥ ५ ॥ चतुर्विंश
 त्वा १४ गुणितः ६८ ॥ ० ॥ द्विषष्टिः पुत्तो जातः चंद्र
 गतिः १५४ ॥ ० ॥ एव चरशरकलोः सूर्यभुक्तिः ५४
 ततः सूर्यचंद्राभ्यां भयति जाः नक्षत्रयोगाः गत
 गम्याघटिकाः साध्याः तास्तिच्यैरपायात् ॥ ५४ ॥
 तस्युः ॥ तिथ्यंतैवर्तमानौ नक्षत्रयोगौ तयोर्गतेषु
 घटिकास्तिथ्यंतैस्सुरित्यर्थः ॥ न सूर्योदयात्
 युगोरविचंद्रैरतिथ्यंतकालिकौ ॥ तास्तिच्यैघरी म
 ध्यक्रमेण हीयताः संत्यः सूर्योदयान्तदक्षत्रयोग
 घटिकाः सुरित्यर्थः ॥ तिथ्यंतै ३२ ॥ ४४ ॥ कृति

6

॥ ६ ॥

॥ ६ ॥

जनानि ६४॥ स्वाध्यायानि १६॥ जातानि देशांतर
 पतानि ४॥ रेखातः पूर्वस्वाङ्गानि फलत्रय
 संस्क्रुतिर्धननाम्नः १२॥ ३६॥ तिथिः ५॥ २०॥ ८
 फलत्रयसंस्क्रुतां गोतास्य फलत्रयघटी ३२॥ ५
 तानि ४॥ फलत्रयसंस्क्रुतघटी १२॥ ३६॥ एत
 तं त्यक्त्वादि संस्क्रुतौर्कः १॥ ०॥ १०॥ १५॥ व्य
 गुष्ठ ५॥ २५॥ २०॥ ५१॥ प्रचय्य गुर विस्फुटी क
 रणमाह॥ वेदघ्नमिति॥ रविफलं २३॥ ३॥ २०॥
 वेदघ्नं १३॥ २०॥ स्वकीयेन चतुर्विंशति
 २४॥ भागेन ३॥ ५०॥ ३३॥ सहितं गोताः कलाः ८६
 ३॥ तस्य फलस्य भरणं स्यात्॥ भरणं रविफलं ध
 नं त्रैविद्या एताः कलाव्यवर्कयोर्धतोः कार्याः तो
 व्यवर्कौ स्फुटौ स्तः कलामिः संस्क्रुतौ जातः स्फुटौ

भरणं कले
 रहितं कार्याः

५५५५ गतदंतरा रखा द्या नं क तं ० ॥ १८ प्रनेन एतौ १ ॥ ५० ॥ युताः के
 जोर विः ६ ॥ २२ ॥ ३४ ॥ ५२ ॥ स्वष्टो व्यागः ५ ॥ २३ ॥ ५४ ॥ द्विस्मर्क का
 ५५ ॥ द्वारः २२ ॥ ५० ॥ विमंश द्वि ॥ ४० ॥ युतः ३ ॥ ५५ ॥ दिवा र र वि
 ३ ॥ रुशा तु ३ भ तो ल ध्व मं गु ला ध्व चंद्र विं वं ॥ ५६ ॥ विं वं १ ॥ ५७ ॥
 १ ॥ १ ॥ ५८ ॥ प्रथर वि विं व भू भा सा धन माह ॥ रवा
 ध्या ति ॥ द्वारः २२ ॥ ५० ॥ पं न र हितः २३ ॥ ५० ॥ स्व
 को ये न पं च द श भा गे नु १ ॥ ३५ ॥ युक्तेः २५ ॥ २५ ॥ ५८ ॥
 सूर्य स्म फल सा धने भो ग्य र वं दं १२ पं चा श द तं
 फलं ० ॥ १४ ॥ र वि के द्र स्य क का दि ला द एं गी ता
 भू भा र ५ ॥ ११ ॥ प्रथ ग्रह ए सं भ व माह ॥ जो तै
 वं ति वि दू न के मिति ॥ एवं ति वि दू र्व कं ति वि
 व्या वा दि कं ग्रा त्वा रो ण स्थि ति श रा दि कं च र्व व
 प्रै द्र ग्रह ए व र न दे र ॥ प्र के द्रो र्ग ह ए सं भ त्ते
 हा का शा द न्य ग्रह ए सं भ त्ति प ए मा सै व दि र

॥४॥

॥४॥

४

त्रिवेद्यद्विकाः साध्याः ताः पंचांगस्य घटिका म
 ध्येष्टकारहिताः कार्याः ॥ तद्यथा ॥ यदा चतुर्दश एको
 नत्रिंशद्वा गतति विराज्यतितदा वर्तमाना यावोर्वा
 मास्या ॥ प्रमायास्या यावा एव्यघटिका साध्यास्ताः
 पंचांगस्य घटिका मध्ये सहिताः कार्याः ॥ यदा पंचद
 शतुल्या त्रिंशत्तुल्या वा गतति विराज्यतितदा वर्तमा
 नप्रतिवर्तित्वे जितघटिकाः साध्यास्ताः पंचांगस्य
 घटिका मध्ये रहिताः कार्याः पर्वतिका लोभं वति
 एवंधागतगन्या घटिका प्रागतास्ताभिर्गृह्यण
 यातनंदे पंचते पर्वतिका लोभा भवति ॥ उदाहरणं ॥
 संवत् १८७१ शके १५७२ मार्गशीर्ष शुक्ल १५ अष्टमि
 द्यः ३२ ॥ ११ ॥ रोहिणी ॥ २ ॥ साध्यः १ ॥ ३६ ॥ प्रतंब
 द्रुपर्व साधना कर्मद्वर्गणः यत्रो ८ ॥ प्रद्वर्गणः ६३६ ॥
 ॥ प्रद्वर्गणः साधिताः प्रातर्मध्यमाः सूर्यः २ ॥ ० ॥ २ ॥
 ॥ ५८ ॥ चंद्रः १ ॥ २५ ॥ १८ ॥ ५७ ॥ चंद्रो मृग १ ॥ ३ ॥ ३७ ॥ ५ ॥

राहुः ७॥२८॥२५॥३॥ तिथिघटी निम्ना तितोरविः
 राहुः ७॥२८॥३५॥चंद्रः २॥३॥४३॥ ४॥३५॥१०॥३॥४१॥
 राहुः ७॥२८॥२३॥२६॥ ७॥५५॥स्पष्टीकरणं ॥रविः
 मंदकोटं ६॥१७॥१३॥२४॥ मंदकलं ४॥०॥३८॥४
 मंदकलं संस्कृतोरविः ८॥०॥७॥३२॥ ७॥५५॥प्राप्तं शः
 १६॥१८॥ चरंधनं ११४ चरसंस्कृतो जातः स्पष्टो
 कः ८॥०॥८॥२६॥ गतिकलं धनं २॥३॥ स्पष्टाग
 तिः ६॥१॥११॥ कलत्रयसंस्कृतं चंद्रः २॥३॥५६॥१८
 मंदकोटं ७॥२८॥४५॥२॥ मंदकलं ४॥०॥४॥२०॥१२
 संस्कृतः स्पष्टः चंद्रः १॥२८॥४६॥६॥ गतिकलं ध
 नं ३३॥१५॥ स्पष्टागतिः ८२३॥५०॥ ७॥५५॥गंतति
 विः १४॥ एष्यघटी २॥३॥ ७॥५५॥ निः पंचांगस्य घ
 टिकाः ३८॥११॥ पक्षा जातः पर्वतः ४॥०॥४॥ ७॥५५॥ प्रा
 निरेष्यघटी निः ३॥३॥ ७॥५५॥ तिता जातः पर्वतका
 ला नाः ॥ रविः ८॥०॥१२॥६॥ चंद्रः २॥०॥१२॥१॥ राहुः

॥२॥

॥२॥

त्रेशे सर्वभागाद्यं चातनं स्यात् ॥ ततस्तत्तत्तत्तिथ्यप्रसूयेदश
मिर्गण्यास्ततः स्वस्य त्रिनवतिभागेन कुनाः ॥ तत्रैवातनं स्या
त् ॥ अथ तिथिमाधनार्थं वृत्तफलरविमंदकेन्द्रफलमाध
नमाह ॥ प्रत्यक्षेति ॥ प्रत्यक्षिः सप्तदश ॥ अष्टिः कोटश
वृषाश्वतृदश ॥ प्रकीः द्वादश ॥ गतः नव ॥ शराः पंच ॥ दृ
शो द्वौ ॥ एतानि खंडानि स्युः ॥ वृत्तं १ ॥ २५ ॥ ३ ॥ ५२ ॥ अथमेव
भुजः ॥ प्रत्यांशः ५५ ॥ ३ ॥ ५२ ॥ त्रीदशवः ॥ एतत्प्रमितं
गतखंडका नौ योगः ५८ ॥ आगतेन भोग्यखंडकेन ८
५८ ॥ अथ वशेण ३ ॥ ३ ॥ ५२ ॥ निघ्नं १ ॥ ३४ ॥ ४८ ॥ अथ
विश्यांशः ७२ ॥ १ ॥ ११ ॥ अनेन गतखंडयोगो युक्तः ६१ ॥
१ ॥ ११ ॥ रविः ६ ॥ २८ ॥ ५८ ॥ अंशोऽष्टौ २ ॥ १८ ॥ सुद्रः जा
तं रवेः केन्द्रं १ ॥ १८ ॥ १ ॥ ४१ ॥ प्रत्यभुजांशः ४८ ॥ १ ॥ ४१ ॥
त्रयोदशभक्तः फलं ३ ॥ एतत्तुल्यगतखंडयोगः ४१ ॥ भोग्य
खंडेन १२ रोषं ८ ॥ १ ॥ ४१ ॥ गुणितं १ ॥ ८ ॥ २ ॥ १२ ॥ अथ
अथवदिति ॥ मेवादिषट्के वृत्ते फलं धनं लतादी मयामिति ॥ ततः

वृत्तस्य मेकदि
पात
विधनवृत्तकतं
६१॥७॥१२

दिवांराः ८॥२०॥०॥ अनेन रवंड योगः पुक्तः ५५॥२०॥०॥
 इदं द्विभक्तं २७॥४०॥०॥ स्वकीयेन षडंशो नृ ३६॥४०॥
 रहितं २३॥३॥२०॥ तुलादिकेन्द्र साक्षात् रविकर्तृ ऋषं
 २३॥३॥२०॥ फलद्वयसंस्तुतिर्धनं ३२॥३॥५७॥ अथ
 हरसाधनमाह ॥ यत्तैष्येति ॥ यत्तस्य भोग्य रवंडं ८॥
 षड्रक्तं फलं १॥३०॥ अनेन सगुणांश रवबहुयः ३०॥
 २०॥ यत्तस्य मकरादिषट् स्थितत्वात् रहिता जाताते
 २ः २२॥५०॥ अथ सूर्योच्चरं प्रोक्तं वरं कार्यं ॥ सूर्यः
 ६॥२८॥५८॥१८॥ अथ नांशाः १८॥१०॥ सायनरविः
 ७॥१८॥८॥१८॥ अस्माच्चरं धनं ८४॥ अथ तिथि सा
 धनमाह ॥ नाडा इति ॥ फलसंस्तुतिः ३२॥३॥५७॥ दश
 हता ३२०॥३८॥३०॥ हारेण १८॥५०॥ भक्ता फलं नाद्रः
 संस्तुतेर्धनसार्धनं १३॥१२॥ चरं धनं ८४॥ सायनरवि
 एं सूर्यास्तमयिक नित्यं ज्ञातं ऋणं २४॥ देशतरका

12

॥३॥

॥३॥

॥२१॥

॥२१॥

निःशुद्धो गुरुः ॥ एभिर्विहीनो मध्यमरविः स
 स्य ॥ ग्राम्य केन्द्रं शीघ्रं केन्द्रं भवति ॥ विदुर्ग्यो रह
 गृणादागतं तत्तयोः शीघ्रं केन्द्रं स्यात् ॥ इदं र
 स्तोदं यद्वाहद्विभिर्केयैतदाह नभात्वादश
 शिष्यैः एते ध्यं शेषस्यांशाः कार्याः ॥ तेषां च द
 शभक्ताः शून्यादिकलगतं न भागतां को भवे
 त् ॥ प्रसौगतां केः तदग्रिमां के स्यो रंतर्क्य
 तेन भागशेषं गुण्यं पंचदशभक्तं कलेन गतां को
 हीनयुक्तः कार्यः ॥ तदाप्या ॥ एषां केष्टे दून सदा
 हीनः एषां कोभिर्कस्तदा युक्तः कार्यः ॥ तदनंत
 रं दशभक्तः भागधंश प्रकृतं स्यात् ॥ मेधादेक

गतं बहिः गुणं ११८६० ॥ एव्यं बहिः गुणं ११८० ॥ गति
योगेन क्रमार्ह ११८१ ॥ ३६ ॥ मत्तै गतेष्वे जात गते
प्याधटिकाः ॥ गतं ५४ ॥ ३५ ॥ एव्यं ० ॥ ८ ॥ इति श्री
ग्रहलाघनोराहृतौ सूर्यचंद्रतिथ्याद्यानयनं ॥
अथ भौमस्य शीघ्रांका नाह ॥ खमकमरुतइ
ति ॥ अथ नृधस्य शीघ्रांका नाह ॥ खं भूकृताइ
ति ॥ अथ गुरोरंका नाह ॥ खंतलानीति ॥ अथ
क्रस्य शीघ्रांका नाह ॥ खमग्न्यगौरिति ॥ अथ
नेरंका नाह ॥ खमिषुदितयइति ॥ अथ
पृथला मोता ॥ अथै न्यः शीघ्रफलसाधनमा
ह ॥ भौमा की ॥ वेति ॥ भौनामंगलः ॥ प्राकिंश